

ALOJZY MAZUREK

1885—1944

napisał

W. JURKIEWICZ

Dnia 28. X. 1944 r. w obozie koncentracyjnym w Buchenwaldzie ginie długoletni pracownik naukowy P. I. G., geolog, śp. dr Alojzy Mazurek, który całą swoją działalność naukową związał z Państwowym Instytutem Geologicznym.

Urodzony 21. VI. 1885 w Żelechowie, tam też otrzymał wykształcenie początkowe. W 1896 r. wstępuje go gimnazjum w Białej Podlaskiej, skąd po roku przenosi się do gimnazjum w Siedlcach.

Jako uczeń 8-ej klasy porzuca gimnazjum rządowe na skutek bojkotu zastosowanego przez społeczeństwo polskie w stosunku do szkół rosyjskich. Następstwa tego kroku uniemożliwiły Mu na szereg lat ukończenie gimnazjum, tak że dopiero w r. 1906 uzyskuje maturę w prywatnym gimnazjum polskim im. gen. Chrzanowskiego w Warszawie. W tym samym roku wyjeżdża do Krakowa, gdzie studiuje przyrodę na Wydziale Filozoficznym Uniw. Jagiell., uzyskując w r. 1912 stopień doktora filozofii.

Pierwsze lata po zakończeniu studiów poświęca pracy pedagogicznej, jako nauczyciel przyrody w szkole fabrycznej w Zawierciu. Równocześnie nawiązuje kontakt z Pracownią Geologiczną Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie. W r. 1915 przenosi się do Warszawy, gdzie wprawdzie nadal pracuje w szkolnictwie, ale równocześnie dzięki pomocy finansowej Kasy im. Mianowskiego przeprowadza badania terenowe i ogłasza swoją pierwszą pracę pt. «Przyczynek do stratygrafii formacji kredowej Gubernii Radomskiej».

Pierwsza wojna światowa i trudności materialne uniemożliwiają mu kontynuowanie rozpoczętej pracy naukowej. W r. 1918 opuszcza Warszawę, przechodząc na stanowisko Inspektora Szkół Powszechnych w Ostrołęce.

W r. 1919 przyjmuje zaofiarowane mu stanowisko asystenta przy katedrze geologii w Politechnice Warszawskiej, którą porzuca w 1921 r. przechodząc jako geolog do Państwowego Instytutu Geologicznego. Od tego momentu rozpoczyna dr Mazurek swą systematyczną pracę naukową dla dobra geologii polskiej.

Kontynuując rozpoczęte studia nad stratygrafią kredy początkowo w kotlinie Nidy, rozszerza je następnie na obszar Wyżyny Lubelskiej

i Wołynia. Coroczne wyjazdy w teren pozwalają Mu na zebranie bogatej kolekcji faunistycznej, która, wraz z zebranymi obserwacjami, przyczynia się waleńie do rozwiązania stratygrafii kredy badanych obszarów. Wydawnictwa P. I. G. corocznie przynoszą bądź tymczasowo, bądź też ostateczne opracowania poszczególnych zagadnień.

Praca Jego z r. 1931 «Transgresje kredy na bazaltach w Berestowcu i Janowej Dolinie na Wołyniu» daje ważną i cenną podstawę do dalszych badań nad zagadnieniem wylewów bazaltowych Wołynia. Na podstawie licznej zebranej i opracowanej fauny Mazurek, jako pierwszy z geologów, określa ściśle wiek zlepieńca leżącego na bazalcie, jako cenomański. W następnych latach publikuje nowe dane do budowy geologicznej Wołynia.

Zainteresowania śp. dra Mazurka nie ograniczały się wyłącznie do kredy. Jego prace terenowe w północnej części kotliny Nidy, poza szczegółowym rozpozniowaniem kredy, przyniosły wiele materiału do geologii czwartorzędu tego terenu, a badania geologiczne na Wołyniu dają w r. 1930 i następnych — nowe nieznanne dotychczas dane do znajomości paleogenu Wołynia.

W r. 1931 publikuje dr Mazurek w formie komunikatów tymczasowych opis profilu paleogenu nad Słuczą, w którym pierwszy ustala istnienie w stropie kredy utworów eoceńskich. W następnych latach rozszerza On to zagadnienie publikując nowe dane co do rozmieszczenia i stratygrafii paleogenu (eocenu) na obszarze między Horyniem a Słuczą. Dane są tym cenniejsze, że dotyczą utworów bądź nieznanych dotychczas, bądź też znanych tylko z wierceń z obszarów sąsiednich.

W czasie swych kilkunastoletnich wyjazdów zebrał dr A. Mazurek z nieprawdopodobną pracowitością bogaty zbiór fauny, który miał Mu posłużyć do opracowania monografii kredy kotliny Nidy oraz kredy Wołynia.

Wybuch wojny w r. 1939 i ciężkie warunki życia pod okupacją zdawało się, że przekreślą zupełnie ten Jego zamiar.

Jak większość geologów polskich, okres okupacji spędza dr Mazurek w Państwowym Instytucie Geologicznym pozostającym pod zarządem niemieckim. W trudnych i ciężkich warunkach, nie dających możliwości właściwej pracy naukowej, poza oficjalnymi czynnościami jakich od niego wymagano, w tajemnicy przed okupacyjnym kierownictwem wykluczającym wszelką pracę nie dającą praktycznych korzyści dla władz okupacyjnych, potrafi dr Mazurek zająć się właściwymi zainteresowaniami związanymi z przedwojennym programem Państwowego Instytutu Geologicznego. Z niesłychaną pracowitością i systematycznością opracowuje zbiory, gromadzi bogaty materiał bibliograficzny, przygotowuje katalog fauny kredowej i opracowuje stratygrafię kredy na podstawie swych przedwojennych materiałów. Był bliski ukończenia pracy zamykającej dorobek całego Jego życia.

Wybuch powstania w sierpniu 1944 r. zastaje śp. dra Mazurka w Warszawie. Już w pierwszych dniach sierpnia dostaje się w ręce niemieckie. Potraktowany z całym okrucieństwem zostaje wysłany do

obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie, gdzie ginie 28. X. 1944, jako jeden z milionów tych, których winą było to, że byli Polakami.

Dorobek rękopiśmienny śp. dra A. Mazurka prawie całkowicie zaginął w zgliszczach Warszawy, ocalały jednak bogate zbiory faunistyczne i związane z nimi dzienniki polowe, które dadzą wiele materiału do poważnych opracowań, ocalały wreszcie rękopisy dwóch prac publikowanych w *Biuletynie Państw. Inst. Geol.*

ALOYSE MAZUREK

(Résumé)

Aloyse Mazurek, docteur ès sciences, géologue, travailleur scientifique pendant de longues années dans l'Institut Géologique de Pologne périt dans le camp de concentration de Buchenwald, le 28 octobre 1944.

En 1919 il a accepté le poste qu'on lui offrait d'assistant à la chaire de géologie à l'École Polytechnique de Varsovie qu'il quitta en 1921 pour passer, en qualité de géologue, à l'Institut Géologique de Pologne. De ce moment date son régulier travail scientifique pour la géologie polonaise.

Son ouvrage de 1931, intitulé «La transgression du Crétacé sur les basaltes de Berestowiec et de Janowa Dolina en Volhynie» donne une base importante et précieuse, aux recherches à venir concernant le problème des éruption basaltiques en Volhynie. Se basant sur la faune nombreuse qu'il avait recueillie et étudiée, Mazurek est le premier d'entre les géologue à préciser l'âge du conglomérat reposant sur le basalte comme celui de Cénomaniens. Dans les années suivantes ses publications apportent de nouveaux matériaux se rapportant à la structure géologique de la Volhynie.

A. Mazurek ne s'intéressait pas seulement au Crétacé. Son travail sur le terrain de la partie septentrionale du bassin de la Nida a donné comme résultat non seulement le classement détaillé des niveaux de la Craie, mais aussi beaucoup de matériaux concernant la géologie du Quaternaire de ce terrain et ses recherches géologiques en Volhynie apportent, en 1930 et dans les années suivantes des données nouvelles et, jusqu'alors, inconnues sur le Paléogène de la Volhynie. Dr Mazurek publie en 1931, en forme de communications provisoires, la description du profil du Paléogène sur la Słucz où il établit pour la première fois la présence des formations éocènes dans le toit du Crétacé. Au cours des années suivantes, il élargit ce problème, en publiant des nouvelles observations sur la disposition et la stratigraphie du Paléogène (Eocène) se trouvant sur l'espace entre le Horyń et la Słucz. Ces publications étaient d'autant plus précieuses qu'elles se rapportaient aux formations soit encore inconnues, soit connues seulement par des sondages faits dans les terrains voisins.

Lors du soulèvement de Varsovie au mois d'août 1944, dr Mazurek se trouve à Varsovie. Déjà dans les premiers jours d'août, il tombe

entre les mains des Allemands. Traité avec cruauté, puis deporté au camp de concentration à Buchenwald, il y meurt le 28 octobre 1944, comme l'un des milliers de ceux qui avaient commis le crime d'être Polonais.

Spis prac A. Mazurka

- 1) 1915. — Przyczynek do stratygrafii formacji kredowej gubernii radomskiej, *Sprawozd. Tow. Nauk. Warsz.*, t. VIII, Warszawa.
- 2) 1923. — Piaskowce górnio-jurajskie na południowym zboczu Gór Świętokrzyskich, *Pos. Nauk. P. I. G.*, zes. 5, Warszawa.
- 3) 1923. — Nowe dane o cenomanie i turonie niecki nidziańskiej, *Ibidem*, Warszawa.
- 4) 1923. — Nowe dane o cenomanie i turonie niecki nidziańskiej (Nouvelles données sur le Cénomaniens et le Turonien de la Nida), *Sprawozd. P. I. G. (Bul. Serv. Géolog. Pol.)*, t. II, str. 103—115, rés. franç., Warszawa.
- 5) 1924. — O zachodniej granicy kredy nadnidziańskiej, *Pos. Nauk. P. I. G.*, zes. 9, Warszawa.
- 6) 1925. — Osady cenomańskie w Rućni Bobrowskiej na Polesiu Wołyńskim, *Ibidem*, zes. 12, Warszawa.
- 7) 1925. — Utwory kredowe w północnej części arkusza Pińczów według mapy w skali 1:100.000, *Ibidem*, Warszawa.
- 8) 1926. — Utwory kredowe w południowo-zachodniej części arkusza Pińczów, *Ibidem*, Warszawa.
- 9) 1926. — Obserwacje geologiczne w okolicach Włodzimierza i Łucka, *Ibidem*, zes. 15, Warszawa.
- 10) 1927. — Utwory kredowe w środkowej części arkusza Pińczów według mapy w skali 1:100.000, *Ibidem*, zes. 18, Warszawa.
- 11) 1928. — Wyniki badań nad kredą wołyńską w r. 1927, *Ibidem*, zes. 19/20, Warszawa.
- 12) 1928. — Wyniki badań na arkuszu Pińczów, *Ibidem*, Warszawa.
- 13) 1929. — Transgresja albu na bazalcie w Berestowcu, *Ibidem*, zes. 24, Warszawa.
- 14) 1929. — Wyniki badań na arkuszu Pińczów, *Ibidem*, Warszawa.
- 15) 1929. — Złoże fosfatowe koło Kazimierza nad Wisłą, *Ibidem*, Warszawa.
- 16) 1930. — Sprawozdanie z badań wykonanych w r. 1929 na arkuszu Pińczów oraz z badań nad kredą lubelską i wołyńską, *Ibidem*, zes. 27, Warszawa.
- 17) 1931. — Sprawozdanie z badań geologicznych wykonanych w r. 1930, *Ibidem*, zes. 30, Warszawa.
- 18) 1931. — Transgresja kredy na bazaltach w Berestowcu i Janowej Dolinie na Wołyniu (Transgression du Crétacé sur les basaltes de Berestowiec et de Janowa Dolina en Volhynie), *Sprawozd. P. I. G.*, t. VI, str. 465—484 i ilustr., rés. franç., Warszawa.
- 19) 1931. — Sprawozdanie z badań geologicznych wykonanych w r. 1931 na Wołyniu, w Lubelskim i na ark. Pińczów, *Pos. Nauk. P. I. G.*, zes. 33, Warszawa.
- 20) 1933. — Sprawozdanie z badań geologicznych wykonanych w r. 1932 na Wołyniu i na ark. Pińczów, *Ibidem*, zes. 36, Warszawa.
- 21) 1934. — Sprawozdanie z badań wykonanych w r. 1933 na Wołyniu, *Ibidem*, zes. 38, Warszawa.
- 22) 1935. — Sprawozdanie z badań geologicznych wykonanych w r. 1934, na Wołyniu, *Ibidem*, zes. 42, Warszawa.
- 23) 1936. — Sprawozdanie z badań geologicznych wykonanych w r. 1932 na Wołyniu i na ark. Kostopol i Bereźnie, *Ibidem*, zes. 45, Warszawa.
- 24) 1937. — Kredowe utwory w dorzeczu górnego Horynia, *Ibidem*, zes. 48, Warszawa.
- 25) 1937. — Sprawozdanie z badań geologicznych wykonanych na Wołyniu w r. 1936, cz. II, *Ibidem*, Warszawa.

- 26) 1939. — przyczynek do poznania utworów dyluwialnych oraz ich fauny na południowym Zahoryniu (**Beitrag zur Kenntnis der diluvialen Bildungen und ihrer Fauna in Sud-Zahorynie, Wolhynien**), *Biul. P. I. G.*, nr 17, str. 19—23, Warszawa.
- 27) 1948. — Utwory kredowe i trzeciorzędowe na południowo-zachodnim odcinku ark. Pińczów (Cretaceous and Pleistocene on the southwestern part of Pińczów — mapa 1:100.000 Central Poland), *Ibidem*, nr 45, Warszawa.
- 28) 1948. — Przynęk do znajomości fauny lubelskiego mastrychtu i danu (Contribution to the knowledge of Mastrichtian and Danian fauna of the neighbourhood of Lublin in south-eastern Poland), *Ibidem*, Warszawa.